

Socialutskottets yttrande

1980/81:1 y

om straffskärpingar för brott mot arbetsmiljölagstiftningen

Till justitieutskottet

Justitieutskottet har den 13 maj 1980 berett socialutskottet tillfälle att yttra sig över motionerna 1979/80:1120 och 1979/80:1864 om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten jämte remissyttranden däröver i den eller de delar som ärendet kan hänföras till socialutskottets beredningsområde.

Socialutskottet begränsar sitt yttrande till att avse frågan om riksdagen med anledning av motion 1979/80:1120 bör begära förslag till straffskärpingar för brott mot arbetsmiljölagstiftningen (punkten 11 i det i motionen angivna åtgärdsprogrammet). I det sammanhanget berör utskottet även frågan om lagstiftning om företagsböter.

Utskottet

Socialutskottet har i ett under våren avgivet, enhälligt betänkande (SoU 1979/80:34), som godkänts av riksdagen, anfört följande med anledning av ett motionsyrkande som i huvudsak syftade till att tillämpningen av arbetsmiljölagens ansvarsregler skulle utredas.

Arbetsmiljölagen trädde i kraft den 1 juli 1978. Socialutskottet framhöll i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1979/80:5 (s. 14) – med anledning av motionsyrkande likalydande med det nu aktuella – att man bör avvakta tills den nya lagstiftningen varit i kraft ytterligare någon tid innan man tar ställning till frågan om tillsättande av en utredning på området. Utskottet erinrade om att det inom regeringskansliet pågick arbete med bl. a. frågan om åtalsprövningen vid vållande till kroppsskada och sjukdom och frågan om införande av företagsböter. Utskottet framhöll även att det är angeläget att de av polis- och åklagarmyndigheterna redan inledda utbildningsinsatserna på arbetsmiljöområdet fortsätter.

Utskottet kan konstatera en ökad aktivitet inom rättsväsendet i syfte att arbetsmiljöbrott skall utredas och beivras. Rikspolisstyrelsen har under hösten 1979 gett ut en handledning för utredning av arbetsmiljöbrott. I december genomfördes en utbildning av brottsutredare hos polisen. Inom åklagarväsendet skall under våren 1980 hållas en kursserie i ämnet arbetsmiljöbrott för 110 åklagare och 25 domare. Avsikten är att minst en åklagare från varje åklagardistrikt skall genomgå utbildningen. Riksåklagaren har vidare nyligen publicerat en samling rättsfall som rör arbetsmiljön. Samlingen skall utgöra ett hjälpmedel för åklagare och poliser. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att riksdagen nyligen antagit ett förslag till ändring av åtalsreglerna vid vållande till kroppsskada och sjukdom. För att öka möjligheterna för de rättsvårdande myndigheterna att ingripa mot arbetsmiljöbrott har sålunda kravet på angivelse från målsäganden upphävts för fall då skadan eller sjukdomen har åsamkats målsäganden i verksamhet

som arbetstagare. Det är också av intresse för bedömningen av motionsyrkandet att man inom regeringskansliet överväger frågan om hur ett ändamålsenligt sanktionssystem för juridiska personer – eventuellt företagsböter – bör vara utformat.

Eftersom en rad aktiviteter påbörjats som rör frågan om beivrandet av arbetsmiljöbrott är utskottet inte nu berett att tillstyrka en sådan utvärdering av tillämpningen av arbetsmiljölagens ansvarsregler som föreslås i motionen. Resultatet av dessa olika aktiviteter bör avvaktas innan man tar ställning till frågan om en övergripande utvärdering av ansvarsreglerna. I enlighet med det anförda anser utskottet att riksdagen inte nu bör ta något initiativ i den aktuella frågan.

I fråga om de remissyttranden som avgivits på justitieutskottets begäran finns skäl anförda följande.

Riksåklagaren påpekar att vid mera allvarliga överträdelser eller åsidosättanden av de aktsamhetskrav som uppställs i arbetsmiljölagen eller i föreskrifter som meddelats med stöd av lagen ofta sådana omständigheter torde föreligga att brottsbalkens regler om brott mot liv och hälsa eller om allmänfarliga brott blir tillämpliga. Riksåklagaren anser att i vart fall när det gäller allvarigare brott på arbetarskyddslagstiftningens område en i huvudsak tillfredsställande jämställdhet i påföljdshänseende med andra brott som äventyrar människors liv och hälsa uppnåtts. I anslutning härtil kan erinras om att brottsförebyggande rådet framhållit att det på sikt bör göras en mera omfattande översyn av 13 kap. brottsbalken om allmänfarliga brott för att i lagen åstadkomma ett tillfredsställande skydd för miljön och att det i utredningsarbetet lämpligen även bör ingå att behandla sanktionssystemet beträffande den inre miljön. Flera remissinstanser, bland dem Svenska arbetsgivareföreningen, pekar på att fängelsestraffkommittén bl. a. har till uppgift att utreda olika brotts straffvärde och att därvid den ekonomiska brottsligheten särskilt skall uppmärksammas. I anslutning härtil vill utskottet nämna att det från något håll har ifrågasatts om arbetsmiljöbrott i systematiskt hänseende skall anses utgöra ekonomisk brottslighet. Oavsett ställningstagandet till denna formella fråga förutsätter utskottet att fängelsestraffkommittén vid sina överväganden prövar även straffvärdet hos arbetsmiljöbrotten.

Utskottet har, som framgått av det ovan anförda, fäst avseende vid att man inom regeringskansliet överväger frågan om hur ett ändamålsenligt sanktionssystem för juridiska personer – eventuellt företagsböter – bör vara utformat. LO uppehåller sig i sitt remissyttrande utförligt vid frågan och uttalar bl. a. att det aldrig får framstå som lönsamt för en arbetsgivare att bryta mot arbetsmiljöbestämmelserna. Utskottet vill för sin del starkt understryka angelägenheten av att frågan bringas till en snar lösning.

Vad som framkommit under remissbehandlingen har inte gett socialutskottet anledning att ompröva sitt ställningstagande till frågan om riksdagen nu bör begära en utvärdering av ansvarsreglerna beträffande arbetsmiljöbrott. Detta innebär samtidigt att utskottet inte finner det motiverat att

riksdagen nu tar ställning till frågan om straffskärpning för sådana brott.
Utskottet avstyrker således motion 1979/80:1120 i här aktuell del.

Stockholm den 12 november 1980

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: Göran Karlsson (s), Gabriel Romanus (fp), Karl Leuchovius (m), Evert Svensson (s), Mårten Werner (m), Blenda Littmarck (m), Kjell Nilsson (s), Ulla Tillander (c)*, Sven-Gösta Signell (s), Kersti Swartz (fp), Stig Alftin (s), Karin Israelsson (c), Maria Lagergren (s), Märta Fredrikson (c)** och Anita Persson (s).

* Ulla Tillander var vid yttrandets justering ledig från uppdraget som riksdagsledamot.

** Ej närvarande vid yttrandets justering.

